

Nr 22.

Ankom till riksdagens kansli den 22 maj 1917 kl. 2 e. m.

Förnyat utlåtande avgivet av första kammarens första tillfälliga utskott i anledning av väckt motion angående skrivelse till Konungen i fråga om innehavares av pastoratsadjunktur bibehållande vid befattningen, då den ändras till komministerstjänst.

I en inom första kammaren väckt och till behandling av dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 89, har herr *Stadener* hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes taga under överbägande, huruvida icke, då vid ecklesiastik löne-reglerings genomförande pastoratsadjunktur förändras till komministratur, av församling utsedd innehavare av pastoratsadjunkturen må kunna bibehållas vid den till komministerstjänst förändrade befattningen. *Motionen.*

I anledning av berörda motion hade utskottet i sitt den 13 april 1917 avgivna utlåtande nr 10 hemställt, att motionen icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

I avseende å vad utskottet anfört till stöd för sin hemställan får utskottet hänvisa till sitt utlåtande nr 10.

Enligt utskottet tillhandakommet protokollsutdrag hade vid föredragning av ifrågavarande utlåtande första kammaren visat ärendet åter till utskottet, på grund varav utskottet underkastat frågan ny behandling.

Utskottet.

I ovanberörda utlåtande nr 10 har utskottet redogjort för de olika utvägar, som kunna synas erbjuda sig vid försök att åt de ifrågavarande pastoratsadjunkterna bereda det av motionären ifrågasatta privilegiet. Utskottet tror sig därvid hava visat, att de utvägar, som i motionen antydast eller eljest kunna bliva föremål för omprövning, icke såsom stridande mot gällande lag, beslutad av Konung och riksdag och biträdd av kyrkomötet, stå öppna på annat sätt än genom lagändringar företagna i vanlig ordning. De uttalanden, som gjorts i den inom första kammaren hållna överläggning, efter vilken ärendet återremitterades till utskottet, ha icke förmått övertyga utskottet därom, att denna mening skulle vara oriktig. Utskottet måste således ställa sig bestämt avvisande mot den uppfattning, som under nämnda överläggning uttalades, att Kungl. Maj:t, utan hinder av i lag givna, tydligt avfattade och hittills icke omstridda föreskrifter, skulle äga möjlighet att, i kraft av sin administrativa lagstiftningsrätt, bereda vederbörande pastoratsadjunkter den av motionären åsyftade förmånen. Hur omtvistade gränserna för denna administrativa lagstiftningsrätt i vissa avseenden än kunna vara, så torde full enighet dock råda därom att denna rätt måste anses vara oeftergivligt begränsad av lag stiftad av konung och riksdag gemensamt. 1910 års prästvals lag anger tydligt vilka prästerliga befattningar som äro ordinarie. Till dessa befattningar höra icke pastoratsadjunkturen. Vid sådant förhållande lærer det icke kunna ifrågasättas, att Kungl. Maj:t skulle äga rätt att i annan ordning än i prästvalslagen föreskrives göra dessa tjänsters innehavare till ordinarie prästmän.

Det har icke undgått utskottets uppmärksamhet att under tiden före antagandet av 1910 års prästerliga löneregleringslag på administrativ väg vissa anordningar företogs för att förbereda genomförandet av en såsom nödvändig befunden löneregleringsplan. Utskottet saknar anledning att nu ingå på frågan, huruvida dessa anordningar stått i tillbörlig överensstämmelse med de då gällande författningar, utan kan inskränka sig till att erinra därom att dessa anordningar givetvis icke kunna äga någon som helst prejudicerande karaktär med hänsyn till tillämpningen av nu gällande lagbestämmelser. Redan av detta skäl lærer ifrågavarande förfarande icke böra eller kunna av riksdagen åberopas till förmån för det syfte som i motionen avses. Ej heller lærer det böra ifrågasättas, att riksdagen skulle anmoda Kungl. Maj:t att taga i övervägande, huruvida Kungl. Maj:t icke skulle kunna finna en eller annan möjlighet att i detta avseende kringgå gällande lags bestämmelser.

Med vad ovan anförts samt under hänvisning i övrigt till sitt tidigare utlåtande i ämnet torde utskottet få anse återremissen, så vitt den avser utredning om möjligheten att utan ny lagstiftning genomföra motionärens önskemål, besvarad.

Vidkommande därefter frågan huruvida de olägenheter, som av motionären påtalats, äro av den beskaffenhet att lagändringar för ändamålet skäligen böra vidtagas, vill utskottet än en gång fästa uppmärksamheten på, att berörda olägenheter äro tillfälliga och således av övergående natur. Ytterligare vill utskottet betona, att det här gäller en mycket ringa grupp av vårt prästerskap och att den del av denna lilla grupp, som kan förmodas bliva delaktig av den förmån en lagstiftning i angivet syfte skulle innebära, med hänsyn ej mindre till intensiteten i det nu pågående lönereglernas arbetet, än även till den tidsödande procedur dylika lagändringar påfordra torde bliva försvinnande liten, måhända ett tiotal eller därunder. Redan har, enligt vad utskottet inhämtat, ny löneroglering fastställt i pastorat, varest tillhoppa ej mindre än 17 pastoratsadjunkter varit anställda.

Utskottet medgiver villigt, att rent humanitära hänsyn — i den mån de icke komma i konflikt med andra prästmäns berättigade intressen, i vilket avseende utskottet i sitt utlåtande nr 10 funnit sig föranlåtet göra en del erinringar — kunna återopas för vidtagande av åtgärder i lagstiftningsväg. Utskottet behjärtar de skäl, som därutinnan i motionen anförts, men anser sig likväl i detta sammanhang böra framhålla, att vederbörande pastoratsadjunkter ingalunda kunna sägas på grund av oförutsedda omständigheter befinna sig inför utsikten att förlora sina anställningar. Det må ihågkommas, att pastoratsadjunkterna, med några få undantag, vilka icke beröras av motionen, tillsättas för viss kortare tid, i regel fem år, dock uttryckligen ej längre än till utgången av löpande lönerogleringsperiod. Redan denna omständighet torde alltjämt ha utgjort en erinran om anställningens tillfällighet. En ytterligare påminnelse gavs år 1907, då särskilda kommitterade, vilka hade att avgiva betänkande med förslag till ändrade bestämmelser angående tillsättning av prästerliga tjänster, förklarade sig anse lämpligast, att någon ändring icke gjordes i avseende å de föreskrifter, som av Kungl. Maj:t i fråga om tillsättningen meddelats för varje pastoratsadjunktstjänst, en hemställan som enligt vad av 1910 års prästvals lag framgår vann statsmakternas godkännande. Denna omständighet, liksom det på grund därav inträffade manfallet bland pastoratsadjunkterna i de nya lönerog-

leringsresolutionerna, synes tillfyllest bort varsko vederbörande pastoratsadjunkturens innehavare.

I detta sammanhang vill utskottet ock betona, att på grund av den rådande svåra prästbristen utsikterna för pastoratsadjunkterna att erhålla nya befattningar, därest de ej skulle bliva de nya komministerstjänsternas innehavare, långt ifrån te sig så mörka, som man velat göra gällande.

Utskottet har sökt utröna, i vilken utsträckning pastoratsadjunkterna i hittills reglerade pastorat blivit de nya komministerstjänsternas innehavare, och har i sådant avseende inhämtat, att av ovan omnämnda 17 pastoratsadjunkter 7 erhållit dylik komministratur, 5 icke blivit innehavare däray, under det att beträffande de återstående 5 valet ännu ej försiggått. Av de 5, som icke erhållit de ombildade tjänsterna, saknade 2 infödingsrätt i det stift, varest de voro anställda såsom pastoratsadjunkter och kunde således av denna anledning icke ifrågakomma. Härjämte torde böra nämnas att i ett fall tre pastoratsadjunkturen ombildades till två komministerstjänster, varför möjlighet till befordran för samtliga de tre pastoratsadjunkterna icke förelåg. Såvitt av denna statistik framgår synes risken för pastoratsadjunkterna att vid besättande av komministerstjänster av ifrågavarande slag falla igenom ingalunda vara så stor som motionären synes föreställa sig.

För den händelse med återremissen huvudsakligen åsyftats att inhämta utskottets yttrande beträffande de olika möjligheter, som kunna förefinnas att på lagstiftningsväg i större eller mindre utsträckning tillmötesgå motionärens önskemål, får utskottet såsom sin mening framhålla, att dessa i viss mån torde kunna tillgodoses därigenom att rätt att till komministerstjänst kalla fjärde provpredikant bleve församlingarne tillagd, men att, då motionen synes avse ett ovillkorligt säkerställande av pastoratsadjunkterna och det vid kallelse av fjärde provpredikant kunde inträffa, att vederbörande församlings val icke fölle på pastoratsadjunkturens innehavare, en dylik församlingarna tillagd rätt dock icke alltid skulle medföra av motionären åsyftad verkan.

Effektiv i sådant avseende synes däremot den utvägen vara att genom särskild lagbestämmelse förbehålla Kungl. Maj:ts rätt att vakanssätta de från pastoratsadjunktur till komministerstjänst förvandlade befattningarna. Vissa ej alldeles oväsentliga olägenheter vidlåda emellertid denna utväg. Därigenom uppskjutes genomförandet av den nya löne-regleringen på obestämd tid. Det synes ej fullt riktigt, att pastoratsadjunkt, som av församling valts till sin befattning på viss kortare tid,

genom Kungl. Maj:ts och riksdagens ingripande skulle erhålla förordnande att intill dess han själv annorledes funne för gott uppehålla den till sin natur tillfälliga adjunkten. Från församlingens synpunkt skulle detta utgöra ett intrång, som särskilt för den händelse två pastoratsadjunkter ersatts av en komministertjänst eller vid pastorats i samband med lönereglering företagna delning säkerligen skulle framträda såsom en orättvisa.

Även från vederbörande pastoratsadjunkters synpunkt kunna givetvis erinringar göras mot en dylik anordning, vilken ju skulle medföra, att de, ovisst huru länge, finge såsom tillförordnade uppehålla befattningar, vilkas ordinarie innehavare de kanske skulle hava blivit, därest desamma i eljest vedertagen ordning blivit förklarade till ansökning lediga. Till förmån för nu omförmälda anordning talar å andra sidan den omständigheten, att densamma icke skulle medföra något synnerligen betydande avsteg från vad som i förevarande avseende tidigare förekommit.

Ett betydande avsteg härifrån skulle det däremot vara att åt pastoratsadjunkterna medgiva rätt att utan vidare bliva de nyinrättade komministerstjänsternas innehavare. Då en för sådant ändamål behövligen ändring i prästvalslagen skulle medföra ett sönderbrytande, låt vara på ett mycket begränsat område, av den ordning vari ordinarie prästerliga tjänster tillsätts, torde de största betänkligheter resa sig mot att taga ett sådant steg.

Slutligen skulle åtgärder kunna ifrågasättas i syfte att bereda pastoratsadjunkterna ovillkorligt förslagsrum. Även en sådan anordning skulle emellertid innebära införandet av en principiell nyhet i prästvals-lagen, avsedd att tillämpas endast för ifrågavarande församlingar, utan att därmed motionärens syfte vunnas. Det är ju ingalunda givet, att vederbörande församlings val alltid komme att utfalla till förmån för den sålunda privilegierade.

På anförda grunder vågar utskottet sålunda icke tillråda, att någon av ovan nämnda utvägar beträdes.

Därest emellertid första kammaren skulle hysa mot utskottet avvikande mening och förty finna en skrivelse i ämnet till Kungl. Maj:ts önskvärd, torde berörda skrivelse, jämte hänvisning till de olika utvägar, som för avhjälpan av pastoratsadjunkternas ogynnsamma ställning i det föregående omförmäls, böra innefatta en anhållan, att Kungl. Maj:ts täcktes taga under övervägande, huruvida icke, då vid ecklesiastik löne-reglerings genomförande pastoratsadjunktur förändras till komministratur,

sådan anordning må kunna träffas, att pastoratsadjunkt, som utsetts genom församlings val, icke må på grund av dylik förändring nödgas avgå från sin befattning samt för riksdagen framlägga de förslag, som för ändamålet må erfordras.

Utskottet, som emellertid av förut angivna skäl icke kan tillstyrka avlåtandet av en dylik skrivelse, får för sin del hemställa,

att första kammaren icke måtte bifalla ifrågasvarande motion.

Stockholm den 22 maj 1917.

På utskottets vägnar:

HUGO HAMMARSKJÖLD.

Närvarande vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet: herrar *Hammarskjöld, Borell, Alkman, Åkesson, Göransson, Gelin* och *Hulting*.

Reservation

av herr *Åkesson*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att första kammaren för sin del ville besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes taga i övervägande, huruvida icke då vid ecklesiastik lönerегlerings genomförande pastoratsadjunktur förändras till komministratur, av församling utsedd innehavare av pastoratsadjunktur, må kunna bibehållas vid den till komministraturen förändrade befattningen genom att medgiva församlingarne rätt att kalla fjärde provpredikant.